

Govor visokog predstavnika Valentina Inzka pred Vijećem sigurnosti UN-a

Izbori mogu pokrenuti val promjena

Gospodine predsjedniče, vaše ekscelencije, dame i gospodo,

Ovi dani su posebni za Bosnu i Hercegovinu budući da ona proslavlja 18. godišnjicu prijema u članstvo Ujedinjenih naroda. Oni su također posebni i za moju zemlju Austriju, jer ona je bila predsjedavajuća Vijeća sigurnosti u maju prije tačno 18 godina.

Tadašnji austrijski ambasador, dr. Peter Hohenfellner, kao predsjednik Vijeća sigurnosti, 20. maja 1992. godine, predložio je ovom tijelu da usvoji Odluku kojom se preporučuje Generalnoj skupštini da Bosnu i Hercegovinu primi u članstvo Ujedinjenih naroda.

Istovremeno, Vijeće sigurnosti UN-a je jednoglasno usvojilo Rezoluciju br. 755 (1992) kojom prihvata ovu preporuku.

Predsjednik Vijeća sigurnosti je također proročanski izjavio da su "sve članice Vijeća uvjerene da će Bosna i Hercegovina dati značajan doprinos radu ove organizacije".

Na osnovu ove istorijske preporuke, Bosna i Hercegovina je bez glasanja primljena u članstvo Ujedinjenih naroda Rezolucijom Generalne skupštine br. 46/237, prije 18 godina, 22. maja

1992. godine.

Želio bih iskoristiti ovu priliku da iz sveg srca čestitam Bosni i Hercegovini i veoma mi je drago da Bosna i Hercegovina, baš kako se predviđalo prije 18 godina, zaista daje značajan doprinos radu ove organizacije kao nestalna članica Vijeća sigurnosti.

Veoma mi je drago što vidim da predsjednik Silajdžić sjedi u Vijeću sigurnosti, jer on je, prije 18 godina, na funkciji ministra vanjskih poslova, neumorno radio na tome da Bosna i Hercegovina bude priznata i primljena u članstvo Ujedinjenin naroda, a to je radio bez kancelarije i telefaksa. On je bio svjedokom zadivljujućeg pomaka koje je činila ova zemlja, od rata i primitka u organizaciju do izbora u Vijeće sigurnosti.

Ovo postignuće bosanskohercegovačke vanjske politike trebamo stalno imati na umu dok se detaljno bavimo izazovima sa kojima se ova zemlja još uvijek suočava.

Ova zemlja se suočava sa problemima koje hitno treba rješavati – ali činjenica je da je otišla daleko i da taj napredak trebamo koristiti kao stimulans za završetak posla koji je još pred nama.

Članstvo u Vijeću sigurnosti je najveći i najvidljiviji odraz novog položaja Bosne i Hercegovine u međunarodnoj zajednici.

Osim toga, BiH je ove godine u značajnoj mjeri realizirala Mapu puta koja omogućava građanima BiH da putuju u zemlje unutar evropskoga šengenskog područja bez potrebe da prethodno dobiju vizu. Preporuka EU u tom pogledu još nije donesena, ali bi mogla doći već naredne sedmice.

Osim toga, prošlog mjeseca na samitu u Estoniji, NATO je dao saglasnost Bosni i Hercegovini za Akcioni plan za članstvo pod uslovom da se riješi pitanje vlasništva države nad vojnom imovinom. Ovaj uspjeh je ostvaren upravo kada je Bosna i Hercegovina odlučila da ubrza proces uništenja rizičnog oružja

i eksplozivnih sredstava koja su preostala nakon rata i da rasporedi trupe u NATO-om predvođenoj misiji u Afganistanu.

Ova tri primjera pokazuju da Bosna i Hercegovina može napraviti konkretne pomake naprijed, u korist svojih građana i zemalja u regionu.

Vjerujem da je dodatni faktor koji je ojačao napredak koji je postigla Bosna i Hercegovina u toku izvještajnog perioda – i to faktor kojemu je posvećeno i te kako malo pažnje – nedavno ostvaren i veoma značajan pomak u regionalnoj saradnji, te shodno tome i u izgledima za regionalno pomirenje, koji su sada očiti.

Jednostavno rečeno, Zapadni Balkan je sada mnogo bolje susjedstvo nego što je bilo prije dvije ili tri godine.

U duhu regionalne saradnje, lideri i parlamentarci u Hrvatskoj i Srbiji su tragediji iz 90-ih godina prišli na pošten i pristojan način. Dozvolite mi da se ovdje pozovem na trud predsjednika Tadića i Deklaraciju Parlamenta Srbije o genocidu u Srebrenici, ili priznanje Hrvatske u vezi sa ulogom koju je igrala u zločinima iz 90-ih godina. Ovo stvara prostor za novi i konstruktivniji dijalog od kojeg će svi ljudi na području Zapadnog Balkana imati koristi. U ovom kontekstu je potrebno spomenuti da je uloga koju je odigrala Turska u ovom procesu također bila veoma konstruktivna, kako je demonstrirano potpisivanjem Istanbulske deklaracije o unapređenju odnosa između Bosne i Hercegovine i Srbije. U istom duhu, lideri u regionu kao i lideri iz šire međunarodne zajednice okupit će se 11. jula na 15. komemoraciji zločina u Srebrenici. Današnje putovanje predsjedavajućeg Silajdžića u Beograd, kako bi ojačao susjedske odnose, je istorijsko i bez presedana. Slično tome, predsjednik Josipović će, kao čin pomirenja, ovog vikenda posjetiti mjesta zločina u centralnoj i sjevernoj Bosni.

Ovo je veliki korak naprijed i moramo iskoristiti mogućnosti

koje se time otvaraju.

Neformalni samit EU/Zapadni Balkan, koji bi 2. juna u Sarajevu trebao okupiti nekih 40 delegacija, može dodatno unaprijediti trend razvoja odnosa u pravcu regionalnog pomirenja i saradnje u budućnosti.

Predstojeće i nedavne posjete visokorangiranih političara i zvaničnika iz EU, SAD-a i drugih zemalja odražavaju međunarodni interes za ovu zemlju, ali i zabrinutost u vezi sa nemogućnošću ove zemlje da iskoristi prilike koje su joj otvorene.

Kao što sam istakao kada sam vam se obratio prošli put u novembru, Bosna i Hercegovina je i dalje izložena nedostatku osnovnog – i fundamentalnog – konsenzusa oko toga koja vrsta države bi trebala, ili mogla, biti. Da li centraliziranija država ili veoma decentralizirana država, i kako ostvariti jednu ili drugu opciju.

Suočavanje sa istinom

Na primjer, vođstvo Republike Srpske bilo je prvo u podrivanju državnih institucija prijeteci da će održati entitetski referendum čiji bi cilj bio poricanje autoriteta visokog predstavnika i odluka donesenih u skladu sa Daytonom.

Svaki entitetski referendum kojim se osporava autoritet Daytonskog sporazuma ili visokog predstavnika iz Aneksa X – ili pak prekoračuju ustavne nadležnosti države – bio bi nezakonit i doveo bi u pitanje sami taj entitet, budući da entiteti svoj legitimitet dobijaju upravo iz tog sporazuma.

Na spominjanje mogućeg “pojavljivanja nove države” i prijedloge da nacionalistički političari treba da počnu razgovarati o “mirnom raspadu” Bosne i Hercegovine ili da ona kao zemlja uopšte ne treba postojati, odgovoreno je izjavama o

tome kako nezadovoljni elementi “mogu slobodno otići”, ali da im se neće dozvoliti da ijedan dio zemlje ponesu sa sobom.

Dakle, iako su se regionalni izgledi za pomirenje popravili, retorika i logika politike unutar Bosne i Hercegovine kao da se pogoršala. Nakon što je srbijanski parlament u martu zvanično izrazio žaljenje zbog masakra počinjenog u Srebrenici, Vlada Republike Srpske zaprijetila je da će povući svoju podršku izvještaju iz 2004. godine kojim su utvrđene činjenice o dešavanjima iz jula 1995. u Srebrenici.

Istinu o Srebrenici i drugim sramotnim epizodama iz rata dobru su ustanovili Međunarodni sud pravde i Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju kroz krivičnu istragu, forenzičke dokaze i svjedočenja koja su ispitana tokom suđenja u predmetima ratnog zločina. Rješenje je u suočavanju sa istinom i osiguravanju da se takvi zločini više nikad ne dozvole – a ne u poricanju istine.

Entitetske strategije

Ekselencije,

Iako sam svoje izvršne ovlasti koristio s potrebnom uzdržanošću, one su u Republici Srpskoj dočekivane sa stalnim otporom.

Četrnaestog decembra produžio sam mandate stranih sudija i tužilaca u Odjelu za ratne zločine Suda BiH. Ta odluka, koja se zasniva na obavezi države prema Međunarodnom krivičnom sudu za bivšu Jugoslaviju, dobila je jednoglasnu podršku Upravnog odbora Vijeća za provedbu mira. Međutim, odluka je doživjela žestoke kritike u tom entitetu.

U međuvremenu, došlo je do problema u Federaciji Bosne i Hercegovine, gdje je podijeljena vlada, u toku perioda koji pokriva ovaj izvještaj, upadala iz jedne krize u drugu.

Federacija nije provela imenovanja na funkcije u Vladi i pravosuđu niti rezove u budžetu koje je tražio MMF, suočena sa odlučnim protivljenjem članova boračkih organizacija. Federacija ima velike teškoće da efikasno ispuni uslove koje je postavio MMF, što bi moglo da utiče na kratkoročnu i dugoročnu fiskalnu stabilnost Bosne i Hercegovine. U tom pogledu, što se tiče pregovora sa MMF-om, situacija je mnogo bolja u Republici Srpskoj.

Daću vam još jedan primjer teškoća sa kojima se suočavamo u vezi sa odlukom Evropskog suda za ljudska prava od 22. decembra protiv diskriminacije manjina u izborima za državno Predsjedništvo i Zastupnički dom. Iako bi predstavnici Republike Srpske pristali na minimalne ustavne promjene kojima bi se provela odluka od 22. decembra, političari iz Federacije, s druge strane, insistiraju na širim promjenama, pokušavajući da iskoriste presudu suda za ostvarenje svojih – veoma drugačijih – vizija toga kako bi zemlju trebalo restrukturirati.

Krajnji ishod je taj da odluka Evropskog suda za ljudska prava neće biti provedena u djelo prije opštih izbora 3. oktobra, što znači da ove jeseni još jednom svi građani neće moći biti kandidati za sve pozicije. Ovo pitanje mora biti jedan od prvih prioriteta nove vlasti.

Ispunjavanje potreba građana

Hronična politička neslaganja pojavila su se u vremenu kada nezaposlenost i dalje raste, životni standard i dalje pada, a sposobnost organa vlasti da ispune osnovne potrebe građana sistematski slabi zbog sve manjih prihoda.

Uz puno teškoća relevantni organi pokušavaju da ispune uvjete koje je MMF postavio za *stand-by* aranžman za iznos od 1,2 milijarde eura. Istovremeno, velikodušna razvojna pomoć i dalje stiže od Svjetske banke, EU i drugih međunarodnih

finansijskih institucija i bilateralnih donatora. Međutim, nijedna ili jako malo ključnih reformi kojima bi se omogućilo da se u potpunosti iskoristi ta pomoć, i koje bi ponovo oživjele ekonomiju i zaustavile pad zapošljavanja i životnog standarda, nije usvojena u toku perioda koji ovaj izvještaj pokriva.

Reforme i prednosti su povezane

Također, domaći organi nisu postigli napredak na preostalim ciljevima i uvjetima (iz programa 5+2) koje je postavio Upravni odbor Vijeća za provedbu mira – čak u februaru 2008. – za tranziciju OHR-a u ojačanu strukturu koju bi vodila EU.

Ciljevi koji se tiču državne i odbrambene imovine i dalje nisu ispunjeni. U decembru 2009. vladama države, entiteta i Distrikta Brčko dostavio sam popis imovine na koju se ovo odnosi, ali konstruktivni razgovori još uvijek nisu počeli. Srpski i bošnjački lideri odbacili su OHR-ov popis – iz oprečnih razloga. Istovremeno, entiteti su odbili dati sopstvenu procjenu šta je potrebno institucijama da bi adekvatno funkcionirale.

Sada, jednostrani koraci da se imovina uknjiži u vlasništvo entiteta ili države prijete cijelom ovom poduhvatu.

Odluka NATO-a iz aprila mjeseca da Akcijski plan za članstvo (MAP) uslovi preuzimanjem u vlasništvo od strane države imovine koja je potrebna oružanim snagama do sada nije dala nikakvu naznaku da će proizvesti pomak.

Sve ovo znači da uslov prema kome Vijeće za provedbu mira mora biti u poziciji da donese «pozitivnu ocjenu situacije u Bosni i Hercegovini zasnovanu na punom poštivanju Daytonskog mirovnog sporazuma» ne izgleda da je blizu ispunjenja i nije

jasno kada bi mogla biti donesena odluka da se zatvori Ured visokog predstavnika.

U tom pogledu, dozvolite mi ovdje da pozdravim zaključke Evropskog vijeća od 25. januara, kojima se izražava spremnost da se produži izvršni mandat EUFOR-a u slučaju da to situacija bude zahtijevala. Lično sam i dalje ubijeđen da nam je EUFOR potreban i nakon 2010.god. u sigurnosne svrhe.

Pa ipak, vlasti su pokazale da se napredak *može* ostvariti, jer su proveli reforme koje su zahtjev BiH za liberalizacijom viznog režima sa Evropskom unijom učinile kredibilnim. Vlasti su to uradile kao odgovor na pritisak javnosti u pogledu pitanja gdje je veza između reforme i direktnih prednosti za građane bila jasna.

U ovom pogledu, u mnogo navrata sam isticao potrebu da se naglase uzročne veze između reformi koje su potrebne za euroatlantske integracije i praktičnih koristi koje će građani dobiti od tog procesa.

U slučaju reforme viznog režima, vlasti u Bosni i Hercegovini su pokazale da su u stanju odgovoriti na logiku zahtjeva javnosti. Smatram da se ovo može primijeniti i na ostale reforme koje su bile blokirane do sada.

Drugim riječima, izborna kampanja se u stvari može iskoristiti da se stvori zamah za promjene, umjesto da se koristi kao izgovor da se stvari zadrže onakve kakve jesu. Izbori u oktobru bi u stvari mogli pomoći, posebice ukoliko glasači budu željeli da svoje predstavnike pozovu na stvarnu odgovornost tokom kampanje a, potom, izađu da glasaju u velikom broju na dan izbora.

Gospodine predsjedniče, vaše ekscelencije, dame i gospodo,

Ove izborne godine imat ćemo veliki broj mladih ljudi koji stižu pravo da glasaju po prvi put. Ovo bi moglo promijeniti izbornu aritmetiku i čak i skromna promjena bi mogla

proizvesti konstruktivnije koalicije u sljedećim sastavima parlamenata.

Ovo će se navjerovatnije desiti ukoliko međunarodna zajednica ostane fokusirana na Bosnu i Hercegovinu, ukoliko bude zahtijevala apsolutno poštivanje Daytonskog sporazuma i ukoliko nastavi da jača konstruktivnu atmosferu za ustavne i druge promjene.

Ovo je način da dođemo do cilja koji svi mi želimo ostvariti – a to je da Bosna i Hercegovina može ići ka punoj euroatlantskoj integraciji svojom snagom – a to znači i s potpunom odgovornošću za obaveze koje idu zajedno sa tim.

U potpunosti sam uvjeren da ova mogućnost može postati stvarnost za Bosnu i Hercegovinu. Njeni građani su u mnogo navrata pokazali da imaju potrebni talenat. I ja ću, kao visoki predstavnik, ali isto tako i kao specijalni predstavnik EU, i dalje posvećivati sve svoje napore kako bih pomogao i podržao nastojanja Bosne i Hercegovine usmjerena u ovom pravcu. Evropska unija je također čvrsto opredijeljena da prati Bosnu i Hercegovinu na ovom putu, kao što je to potvrdila nedavna posjeta visoke predstavnice Ashton Bosni i Hercegovini.

Dozvolite mi da zaključim tako što ću još jednom čestitati Bosni i Hercegovini i poželjeti uspjeh u njenom doprinosu radu Vijeća sigurnosti UN-a.

Hvala vam.